

והוא אחריו - זו הדרגה העליונה. מיום שהיתה שרה בעולם לא שמעה דבר הקדוש ברוך הוא פרט לאותה שעה.

דבר אחר - שהיתה יושבת שרה פתח האהל כדי לשמע הדברים, והיא שמעה הדבר הזה שהתבשר בו אברהם. [דבר אחר] והוא אחריו - אברהם שהיה יושב מאחורי השכינה.

ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מה זה באים בימים? השעורים של הימים שאז נראו להם, האחד מאה והאחד תשעים, נכנסו בימים השעור של הימים פראוי. באים בימים, כמו שנאמר פי בא היום, שהעריב היום להפגס. חדל להיות לשרה ארח פנשים. ואותה שעה ראתה עצמה בעדון אחר, ולכן אמרה ואדני זקן, שהרי הוא לא כדאי להוליד כי הוא זקן.

רבי יהודה פתח, (משלי לא) נודע בפערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. בא ראה, הקדוש ברוך הוא מתעלה בכבודו שהוא גנוז ונסתר בעלוי רב. לא היה בעולם ולא היה מהיום שנברא העולם שיכול לעמד על חכמתו ולא יכול לעמד בו.

משום כי הוא גנוז ונסתר והתעלה למעלה למעלה, וכל העליונים והתחתונים לא יכולים להתדבק עד שכלם אומרים (יחזקאל א) ברוך כבוד ה' ממקומו. התחתונים אומרים שהוא למעלה, שכתוב (תהלים קיג) על השמים כבודו. העליונים אומרים שהוא למטה, שכתוב (שם נז) על כל הארץ כבודו. עד שכלם, עליונים ותחתונים, אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו, כי לא נודע ולא היה מי שיכול

דרגא עלאה. מן יומא דהות שרה בעלמא לא שמעת מלה דקדשא בריך הוא בר ההוא שעתא.

דבר אחר דהות יתבא שרה פתח האהל בגין למשמע מלין. והיא שמעת האי מלה דאתבשר בה אברהם. (ד"א) והוא אחריו. אברהם דהוה יתיב אחורוי דשכינתא:

ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מאי באים בימים. שעורין דיומין דאתחזי כדין להו, חד מאה וחד תשעים, עאלו ביומין שעורא דיומין פדקא יאות. באים בימים. כמה דאת אמר פי בא היום דאערב יומא למיעל. חדל להיות לשרה ארח פנשים. והיא שעתא חמאת גרמה בעדונא אחרא. ובגין כך אמרה ואדוני זקן דהא איהו לא כדאי לאולדא בגין דאיהו סבא.

רבי יהודה פתח (משלי לא) נודע בפערים בשבתו עם זקני ארץ. תא חזי, קדשא בריך הוא אסתלק ביקריה דאיהו גניז וסתים בעילויא סגיא. לאו איתי בעלמא ולא הוה מן יומא דאתברי עלמא דיכיל לקיימא על חכמתא דיליה ולא יכיל לקיימא ביה.

בגין דאיהו גניז וסתים ואסתלק לעילא לעילא, וכלהו עלאי ותתאי לא יכלין לאתדבקא, עד דכלהו אמרין (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו. תתאי אמרי דאיהו לעילא דכתיב, (תהלים קיג) על השמים כבודו. עלאי אמרי דאיהו לתתא דכתיב, (תהלים נז) על כל הארץ כבודו. עד דכלהו עלאי ותתאי אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו. בגין דלא אתיידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא

ברוך כבוד ה' ממקומו. בגין דלא אתיידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא